

ṬHEN 1-NA: ṬHLĪR LÂWKNA

ISUAN inpumkhat tâng tûrin min duhsak a. Chutianga inpumkhat tâng tûra min duh chhuan pawh a tam mai. Mahse, Krista khân inpumkhat pawimawh riâu chhan ngaih pawimawh bĭk a nei a. Tûnkâr zirlai chângvawn khân Pâ leh Fapa nêna inpumkhat tûr kan nihzia a târlang a, “nangin kei mi tîr tih khawvêlin an âwih theihna tûrin,” (*Johana 17:21*) tih a ni. Tichuan khawvêlin Isua chu tunge a nih a, khawia mĭ nge tihte an rinna tûr chu ringtûte inpumkhatnaah a innghat deuh tlat a nih chu.

Chuti chu, engtin nge kan tih mêk le? Khawvêl pum huapa Kristiante inpumkhatna chu beisei ruâl loh ang deuh mai a ni a. Chhûngkua kan nihna ang erawh chuan a zĭâawm deuh. Chuvângin inpumkhatna tûr chu kan kova innghat a ni ta a ni.

Khâ mawhphurhna kha Kristâ chung a innghat a ni hmasa phawt a. Anin thil ṭha lo a hnehna (*1 Johana 3:8*) te, kraws zâra inpumkhatna (*Efesi 2:13–16; Kol. 1:21–23*) te leh, Thlarau Thianghlim lo thlenna (*Tirhkohte 2, 1 Korin 12:13*) te khân A mĭte zĭnga inpumkhatna tûrin kawng a hawng a. Inhmangaih tûra Isuâ thupêk hi thil kawng khat mai ni lo vin, *Anin a hmangaih anga hmangaih tûr* (*Johana 13:34*) te, mahnĭ bâkah hmasialna thihsan tûr (*Rome 6:3–7*) te, intulût tâng tûr (*Efesi 5:21*) te leh, chhûngkua pawhin Isuâ

dîlna (*Johana 17*) anga inpumkhatna thlîr thiam tûrin chakna min pê a ni.

THEN 2-NA: ZIR ZÂUNA

Impumkhatna Chungchâng

Inpumkhatna dik hi chu thil duhawm tak a ni. A hmanruâ tûrte chu: mi dang nihna leh intukluhna a ni mai. Tû emaw chuan “Ni lo ve, hmangaihna a lâwm i mamawh chu” a ti a ni thei; a nih loh leh, “Thlarau Thianghlim i mamawh zâwk” a ti pawh a ni thei ang. A suâl lêm lo. Mahse, chûng hmanruâte ataka chantîr thei tûr chuan *intukluh* chu a bul a ni sî a. *Hmangaihna* tih thû hi kan chhûngkaw zîngah chuan kan vawrh lêng kan vawrh lêng tawn a; mahse, kan beisei ang inpumkhatna duhawm a thlen theih tâk loh sîah chuan mak kan ti leh viau lawi a. “Ka hmangaih che” tih hi kan sawi tam ang âi hian intukluhna ataka chêtpuina lamah hian chutiang chu kan ni leh sî lo pawh a ni mahnâ.

Kan chhûngkaw zîngah hian intukluhna hi a hming lekin a awm emaw, a awm lo hul huâl pawh a ni mahnâ. Chhûngkaw member-te chuan intukluhna duh dân an nei a; mahse, chû chu ataka nunpui erawh chu a ni lêm sî lo va, an chhûngkaw tâna thil intihsak ngaite chu a lo awm nuâl pawh a ni ang, chutiang ngawt chu inpumkhat chu a tih theih chuâng loh.

Intukluh kawnga entawn tûr duhthusâm chu Isuâ nun kha a ni. Chutiang intukluhna ang chî chu Gethsemane-ah khân hriat a ni: “Ka Pâ, i remtihzâwng a nih chuan, hê no hi ka hnên atâ la bo teh, mahse keimâ thû ni lo vin, i thû ni zâwk rawh se,” (*Luka 22:42*). Hetah hian Pâ leh Fapa kâra inpumkhatna zepui zînga pakhat chu a awm. Isuan Pâin a kalsan ngai loh chhan a sawi a; a bula a awm zêlna chhan chu “Pâ lâwmzâwng a tih fo thîin vâng a ni,” (*Johana 8:29*). Amah Isua ngêi pawh khan intukluh chu a hreh ngai lo. Hê thil pawimawh viauna chhan chu, tûn khaw hnû hian

thuhrlitûten nemngheh, mipa-hmeichhe chanvo leh lû ni tûr thûah ‘intukluhna’ chungchânga thu inchuh an neih tâk ðhin vâng a ni. Chûng thilte chu engto vê hauh lo vin, Lalberte Lalber chuan intukluhna nun chu atakin a nunpui a, chu chuan Krista-anna kawnga mimal taka intukluhna kawnga tih tûrte chu a châwisâng a ni. Intukluhna mamawhna hmun hi awm tûr a nih ngai chuan, inneihna âia a ðlûna a awm kher lo vang.

Ataka Entîrna

Nûpa tuâkte hian an inneihnaah hian an nûpa inneihna kawng zawh lam hi kêr lohah an thlâk thei ðhin a. Josef-a pawhin nupuiah chhûngkaw danglam taka mi a nei a, chû chhûngkaw tih dân phungah chuan, inremlohna an neihte hi ‘phûr’ taka thil sawi hona hun remchângah an hmang zâwk hlauh ðhin a, pakhat zâwk dinchantîr a, pakhat zâwk tlâwmîr chu an tum a ni. Chutianga infiamna kalpui chu an dân a ni a, pakhatin va beih, pakhatin thiamthu sawi a ni mai. Finna lama mahni khingpui hnehtû, dah hniam emaw, ðawngkâa tidang theitu zâwk zâwk chu châwimâwina lallukhum (olive wreath) khumtîr an ni a. Tlâwm zâwk (intulût) nih lam a ni lo va, inpumkhatna pawh a thlen lo va, inlaichînna pawhin hmâ a sâwnpui chuâng hek lo.

Josef-a emaw a nupui emaw pawhin chutiang chu an lâwmzâwng a ni lo. Mahse, chuti chung chuan a nupui biak pawh dân tûr ðha ber chu engtin nge ni ang a, inremlohna a awm chungin chutiang chu engtin nge thil ðha zâwkah a chantîr theih ang le? Pasal chuan chungnun chuh lo va, a nupui chak lohna te, tihsual lai te remchângah la lo va, an inhniahna âiah eng thil dang hmangin nge a hneh theih zâwk ang tizâwngin a ngaihtuah ta a. A tâwpah Josef-a chuan, nûpa kêr chungchânga thurâwn pe thiam, Gary Smalley-a’n ‘rilru awm dân milem’ a tih mai chu hman ðangkai a tum vê ta a ni.

Chutih lai vêl bawk chuan, Josef-a leh a nupui chu Sierra Nevada lamah inakin an zin kuâl mêk a ni a. Tlângram khaw thlîr remchâng hmun nuâm taka an thut laiin, chû chu Josef-a chuan tehkhin thûa hman remchân dân tûr a hre chhuak ta hlauh mai. A nupui hnênah chuan, “Inkhakna kan neih apiangin, hêng tlângsâng chhîp pakhata awm angin inmitthlâ ziah thîn ang che. Nûpa thênkhatte chuan an inlaichînaa harsatna an neih apiangin Tlângsâng Lalber nêna infiam angin an inngai thîn a ni. Chuta ‘chak zâwk’ chu tawngkâ hmanga mahni kawppuite hneh a, khâm sâng taka nam liamtu ang chu a ni. Mahse, heta dingchang zâwk nihna chu a lem mai a ni. Kei chuan hetiang zâwng hian ka fiâm vê ngai hlek lo vang che, a chhan pawh pasal fel ka nih vâng ni miah lo vin, nûpaa insiam tûra kan inneihna hian kan kerêkah hrui fei takin min thlunzawm tlat tawh a, nang khâmah i tlâk chuan, kei pawh ka tla dâwn tihna a ni mai. Ni e, hei kan pahnihin kan awm a, mahse inneihna chu pakhat chauh, inkûngkaihna pakhat chiaa a ni. A thâtna ber tûra kan pahniha kan tih dâwn chuan kan thû a ni, chû inneihnaa kan thâtpui tûr chauh chu ngaihtuah ila. Hetah hian dingchang zâwk leh hlohtu zâwk a awm theih loh, kan dingchang dún a nih loh chan kan chân dún a ni mai,” a ti a. Chutiang thupui chu Josef-ate inneihna leh chhûngkuua inpumkhatna thlentû chu a ni.

A nihna takah chuan, inneihna hi mi chi hrang pahnihten mi pakhat angin an che dún thei dâwn nge dâwn lo tih enchhinna danglam tak a ni ber mai. Mike Mason-a pawhin chutianga harsatna an neih chungchâng chu hetiangin a sawi: “Nûpa inngeih berte meuh pawh hian, tum dân, duh dân inkalh châng chu an nei ngei ang, inneihna hi hriat loh ram fan ang a ni a, mahni-thupuia neihna chak tak vê vê aţanga thawh dunna nei tûra tihtheih ruâl loh deuhthâw hlen tumna ang a ni. Inneihna hi intihthiam lohna hâlralna hmun ni zâwk sela, chutah chuan rawhtui leh thlit fîm a, inremna

chher chhuah ni teh se.”—*The Mystery of Marriage* (Sisters, Oreg.: Multnomah Press, 1985), p. 167.

A bung ngaihnawm tak “Intukluhna” tihah chuan, Mason-an chutiang thlentîr theih dân chu a târlang a. Hruì tehkhin thû ang deuh a ni. “In zînga tê ber chu a ropui ber a ni,” (*Luka 9:48*) tiin Isuan a sawi. Inneihna hi thil intihsiakna chi khat, ‘pakhat zâwk-hniam zêlna’ ang hi niin, hnung lam zâwnga inhruipawh chung a chak zâwk nih tum tlat ang a ni. LALPÂ ruâhman dân kawng a nih miâu avângin, chutiang rilru pu chung chauh chuan inneihna hi a dingchang thei a ni.”—Page 167.

Pathian Lehkha Thû

“Nupuite u, in psalte lakah intulût rawh u. . . . Naupangte u, in nû leh pête thû zâwm rawh u. . . . Bâwihte u, leia in hotûte thu zâwm rawh u” (*Efesi 5:22, 6:1, 6:5, ESV*). Pathian Lehkha Thû hi hmansual a nih chuan, mipuite pawh chutiang chu an ni vê thuai thîn. Hêng thurâwn pathumte kalh zâwnga chêt a nih chan Thlarau thiltum kalhzâwng a thleng thuai thîn a ni. Thlarauva khat nih loh chuan, zu hmun hlim ruihna a ni nghâl thuai mai a (*Efesi 5:18*). Zû ruih tawh chuan thu hrilhfiah dân a buâi nak tawh mai thîn. Dinmun châu zâwkte chuan a sawhkhâwk an tuâr zui deuh mai a. Hnam chîn dân leh ziate a inang lo chungin, Bible thûin a tum ang taka sawi hi a pawimawh a, a tum loh dân daiha bel hi a pawî thîn. Chutiang chu hetah pawh hian a lo ni maithei e.

Khatih hun laia khawtlâng inrêlbâwl dân leh Paula sawi ang hi chu a inkalh viau mai thung a, pasal, nû leh pête leh bâwih neitûte dinmun humhalhsak nân dân khirh takte an nei thîn.—En tûr: Jon Dybdahl, ed., *Andrews Study Bible* (Berrien Springs, Mich.: Andrews University Press, 2010), p. 1549. Paula erawh kha chuan rilru dang daih a pu thung a. Bâwih/sal leh an pête chungchângah Paulan ngaihtuahna

a neih chu tam tak sawi zui theih a nih laiin, tûn kuartar zirlaiah erawh hi chuan chhûngkua kan thlûr bing dâwn sí a ni.

Tûn kêr zirlaia chhûngkaw inpumkhatna thû-ah hian, intukluhna, hmangaihna leh Krista leh a kohhran inlaichîna chungchâng chu *Efesi 5*-ah hmuh theih a ni a; zir ruâl tûr pawh an ni rêng a. Chutiang a nih loh chuan, hrih fiahtuten nupui chu pasal laka *intulût* tûr a lâwm tiin an duhtâwk mai palh ang e. *Intulût* tih thû hi pasalte laka bel nghâl hmiah chu a ni chiah lo; mahse, a hmâ thû-ah khân ‘intulût tawn’ (*Efesi 5:21*) tih kha a lang tawh a, chû chu Thlarauva khahnain a rah chhuah a ni (*Efesi 5:18*). Chutiang a nih avâng chuan Paula khân *Efesi 5:21*-ah hian nupuite ngawt sawi bîkin a rinawm loh a, nupuite chauh chu Thlarauva khat tûr anga sawi pawh thil inhmeh lo tak a ni dâwn a ni. Paula hian nupuite chu an pasalte hnêna *intulût* lo tûr chuan a ti lêk lo vang tih chu a Chiang a. Mahse, chutiang chu Krista leh a kohhran inlaichîna nêna thil inzûl tûr angin a hmû a (*Efesi 5:22–24*). A inzûl theihna tûr chu pasalte chu Kristâ hmangaihna entîrna nung an nihin a ni ang (*Efesi 5:25*). A mo chhanhim a nih theih nân Amâ duhtû ngêiin Kristan a nunna a hlân a, hei hi khawvêl puma intukluhna thil tih theih sâng ber a ni. Paulan “intulût tawn” a tih hian, pasal chu Kristâ hmangaihna anga hmangaih chung a inneihnaah a ni ngei ang.

THEN 3-NA: NUNA BEL TÛR

Tûnlai khawvêl milem biakna lo lan chhuahna chu mahni-inpathianna-ah hian a ni a, mahni ngawt thupua inneihna: ka ngaih pawimawh thil, ka duhzâwng, ka duh thlan, ka nih duhzâwng, ka kawr thleh/ṭhui dân, ka ei duhzâwng, engkim mai hi ka thû thû tihna khawvêl a ni ta ber mai. Mîte pawhin “Tû mah ka tihnat loh chhûng chu, ka duh apiang ka ti thei,” tih thupuaiah an neih theuhna

khawvêl a ni. Nî e, tûte emaw chuan an duhzâwng zâwng chu an ti thei rêng a; mahse, Kristian puitlinnaah chuan mi tû mahin a duh tin rêng chu a nei vek thei kher lo va, hmangaihnaa inkûngkaihna te, chhûngkaw inpumkhatna te hi chu hmun tinah chuan a awm zêl. In pâwlte chuan hêng thil rilrûa awm thupuite hi ataka an nunpui theih dân tûr, mahnî ngaih dân chu sawi khâwm teh u.

- ❶ **Engtin nge nupui-pasal, a kawppui duhzâwng ngawta thil kal anga ngaitu chuan inpumkhatna neih theih dân tûr hawi zâwng inbiakna bul a ʔan theih ang le?**
- ❷ **Engtin nge fa inkiltawih deuh zâwkten chhûngkaw zînga nû leh pâten an ngaihdân leh duhzâwngte an ngaih pawimawhsak an ni tih an inhriat theih nân tih dân an thlâk ang?**
- ❸ **Intukluhna te, hmangaihna te leh, inpêkna te hi chhûngkaw zîngah ʔawngkâ chauh ni lo ataka lan chhuahtîr reng ʔhin tûr a ni. In chhûngkua in inpumkhat ʔat zâwk theih nân eng thilte nge ataka in tih ʔan ang le?**

INSIDE STORY

‘MI PAKHATIN’ SABBATH THÛ A HRILH

UÂN angel-te nêna inbiakna neia in chhâl thei hi an tam vak lo maithei e.

Loneitu pakhat Notley Tidwell hi a ni maithei a—mahse chutiangan a chhâl lo va. Ani hi chuan ‘mi pakhat’ tiin mi mak danglam tak a tawh chu a sawi zâwk a ni.

Kum 1888 tlâi khat chu, Notley-a chu in lam pana a hâwnna kawngah a ʔawngʔai a. U.S. A-a Texas state chhêk in lâm an tih angin a bânthe a vai a. Sâkhuana thilah a rilrûa buai deuh a. Ani hi Sunday-a inkhâwm ʔhin chhûngkuua seilian a ni a, Bible-te zirin, Thupêk Palînaa: “Sabbath nî

hi thianghlim taka serh tûr a ni tih hrereng rawh,” (*Exodus 20:8*; KJV) tih thûte kha a chhiar fuh a.

A ÷awngtai lai chuan a kiangah hian mi pakhat a lo lang nghâl a. Notley-a hian an chênna vêla mîte hi chu a hre kim vek a, mahse tûna mî hi chu a la hmuh ngai loh a ni thung a. Tlêmin a buai deuh a, mahse chû pa chu pa nêlawm leh hlim hmêlpu tak a ni.

A tunû, Lorena Stigaulde, kum 94 mi chuan, “Ani chu a lo lang a, amah chu a rawn be mawlh mawlh mai a ni,” tiin a sawi.

An inbiaknaah chuan Sabbath chungchângte pawh an sawi kâi ta zêl a. Notley-a phei chuan a rilrûah Sunday âia Sabbath dik zâwkna Pathianin a lo kawhbmuh tawh avângin a rilrû-ah inthiam chiah lohna a nei a. Chhuanlamah, Sabbath serh tû mah dang a hriat loh thûte chu a sawi ta mai mai a.

Mi khual chuan Sabbath serhtu pâwl a hriat thûte a hrilh a, an inkhâwm ÷hinna hmun lamte pawh a hrilh ta zêl a. Notley-a chu an tîtî lai chuan an hawi sawn zawk a, chutih hlân chuan a biak mawlh mawlha chu a bo leh ta daih mai a ni.

“Khatah khân a awm reng sia, a’n hawi sawi hlek hlân khân a lo bo ta daih mai a ni,” tiin a tuchhuan, Reba Seifert, kum 68 mî pawhin a sawi vê a ni.

Ina a hâwn hnûin, Notley-a chuan a nupui hnênah thil danglam tak a tawn chungchâng chu a hrilh a. Ni rei vak lo hnûah chuan, khâ pân a kawhbmuhna lam chu an zui ta a. Thlâma Sabbath nî apianga Seventh-day Adventist-te inkhâwm ziahna hmun chu an va thleng ta a ni.

Notley-a chuan a nupui nêh Adventist Kohhranah baptisma an chang a, a hnû deuhah a fâte pariat pawhin an chang zui vê a. A hnûah chuan chû tuâlchhûng kohhran

hruaitûah chuan a ƣang a, tualchhông Adventist kohhran hmasa ber chu Texas-a Linden leh Marietta inkârah a lo ding ta a ni.

Tûnah chû kohhran chu a ding zui tawh lo nâin, a chheh vêlah kohhran dang dang an lo ding a; chông zôngah chuan Lorena-i leh chhôngte lâwina Linden pawh a tel a ni.

Notley-a rinawm tlatna chu a nung reng a. Pathian chung a rinawmna boruak chu Bible worker te leh, lehkhabu zuartûten chhawm nung zêlin, Texas chhông leh pawnsah pawh hruaitu chher chhuah kawngah rah a chhuah ƣa êm êm a ni.

Lorena-i fâ palîte tuchhuan zônga mî, Reba-i chuan, “Ani kha chhôngkaw hung tak zônga Adventist hmasa ber a ni,” tiin a chanchin a sawi.

Notley-a chuan a mi tawh kha ‘vântirhko’ ti chuan a sawi ngai lo va, mahse a chhôngte erawh chuan ƣahnemngai taka a ƣawngƣaina chhâna atâna vân aƣanga rawn tih ‘vân angel’ ni ngêiin an ngai thung.